ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“
Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rèdaction „Mschak“

Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են խորքանշիւր տողատեղին 20 կոպէկ.

Տպարանի տելեֆօն № 67.

ՄՇԱԿ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“.
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK“.

Մայիսի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 7 րուբլի:
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ.

Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торговъ. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Քրիստափոր, Մաշա, Ռուբէն և Ռուզան Մկրտչեան ԳԱԼՍՏԵԱՆՆԵՐԸ խորին կսկիծով յայտնում են բարեկամներին և ծանօթներին իրանց թանգագին և անմոռանալի մօր՝
ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ ԳԱԼՍՏԵԱՆԻ
վաղաժամ մահը, որ տեղի ունեցաւ երկարատև և ծանր հիւանդութիւնից յետոյ Թիֆլիսում մայիսի 7-ին, առաւօտեան ժամը 9-ին, («Գրանդ-Օտել» հիւրանոց №№ 31, 37, 40): Մարմինը Թիֆլիսից կը տեղափոխվի իրանց հայրենի Շուշի քաղաքը: Ամբիծը կը կատարվի Շուշում, սեփական տանը, մայիսի 14-ին, շաբաթ, երեկոյեան ժամը 7-ին: Թաղումը հետեւեալ օրը, կիրակի, մայիսի 15-ին, տոհմային գամբարանում: 487. 1—1

ԹԱՏՐՈՆ „ՄՕԴԷՐՆ“
Միխայլովսկի պր. № 91.
ԱՋԴ.—Շուտով Թիֆլիս կը ժամանեն
12 ըմբիշ կաճառք,
որոնք կը կազմակերպեն այստեղ միակ և աշխարհաձանօթ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՆԱՑԻ ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ
ֆրանսիական, ամերիկական, ճապօնական և ռուս-շվէդական ձևերով: 1—1

ՌՈՒԺԱՍՊԱՌՈՒԹԻՒՆԸ բժշկւում է
ԲԱՈՒԷՐԻ
ՍԱՆԱՏՕԳԷՆԸ
Իսկականը միայն կարմիր բանդէրօլով:
(B. 30368) 361. 1—1

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ
„ԱՐՕՐ“
Ամսագրի № 4 (Ապրիլ)

1) ՕՐԱՎԱՐՁ . . . Ստ. Օհանեանի
2) ** (բանաստեղծութիւն) . . . Թարգմ. Ս. Տ.-Աբր.
3) ԿԱՑՄԵՐԸ, Կօրօլենկօյի . . . » Արշ. Տէր-Յովհաննեանի
4) ԲԱՋԷՆ, Մաքսիմ Գորկիի . . . » Մինաս Ցոլակի
5) ԿԱՐԱ-ՕՂԼՈՒ, վէպ Զ. Բ. Բրշինի . . . Ցար. Գասպարեանի
6) ԵՐԱՆԻ ՔԵԶ ՈՒ ՔՈ ՀԱՄԲԵՐՈՒԹԵԱՆԸ, արձակ բանաստ. . . . Ս. Յովհաննիսեանի
7) ** (բանաստեղծութիւն) . . . Թարգմ. Սուրխաթեանի
8) ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆԸ, Լ. Ն. Տօլստոյի. . . . Սարուխանի
9) ՕՍՄ. ՀԱՅԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ . . .
10) ԳԱԲՐ. Ք. ՊԱՏԿԱՆԵԱՆԻ ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ.
11) ՍՈՃԻ (բանաստեղծութիւն), Հ. Հէյնէի . . . Թարգմ. Դ. Նորեկի
12) ԿՈՄՍ ԼԷՎ ՆԻԿՈԼԱՅԵՎԻՉ ՏՕԼՍՏՕՅ . . . Ա. Մալխազեանի
13) ՏԱՐԵՄՈՒՏԻՆ (բանաստեղծութիւն). . . . Զարէհի
14) ՏԱՐԱՍ ՇԷՎՉԵՆԿՕ
15) Ս. ԷՋՄԻԱԾԻՆԸ ԵՒ ԻՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. . . . Եր. Տէր-Մինասեանի
16) ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ.. . . . Շաւարշի
17) ԱԼ. ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ ԴԱԳԱՂԻ ԱՌԱՋ . . . Բենիկ վարդապետի
18) ՇՏՐԻԽՆԵՐ ԿԱԹՈՂԻԿ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԻ ԸՆՏՐ. ԱՌԻԹՈՎ. Կալխասի
19) ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ . . . Կալխասի
20) ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԿԵԱՆՔ. . . . A.—s
21) ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ, ԿՈՎԿԱՍԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ, ԱՐԵՒԵԼԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ.
22) ԳԻՏԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՔՐՕՆԻԿՕՆ. Եա.-ի
23) ՓԱՌԱՆՁԵՄ. Հ. Ա.-ի
24) ՄԱՏԵՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ.
25) ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ. Իննսուն երեքը, մեծ վէպ Վ. Հիւգօյի, Թարգմ. Ս. Սաֆարեանի.

ДЕШЕВО
ОБОИ
ФАБР. СКЛАДЪ
МАНГИКІАНА
ПУШКИНСКАЯ № 7.
(Կ. Ե. Ն.) առ. 283. 50—18

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
(ОБОИ)
ԵՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՕԼ
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ
Բաժանմունքը Թիֆլիսում, Գոլ. պր. 21, տուն Արտիստակ. Ընկ., տելեֆօն № 355.
Պահեստում միշտ կան մեծ քանակութեամբ ընտիր պաստառներ ամենավերջին ոճով
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԳՆԵՐՈՎ
8 կոպ. սկսած մինչև 6 ր. իւրաքանչիւր ռուլօն: Ունի պահեստներ Ռուսաստանի գլխաւոր քաղաքներում:
ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ ՈՒՂԱՐԿՎՈՒՄ ԵՆ ՁՐԻ:
(Ե. Շ.) առ. 207. 50—17

ԲԺԻՇԿ
Ռ. Ս. ԴԱՒԹԵԱՆՑ
Ներքին եւ ջղային հիւանդութիւնների
Ընդունելութիւնը (ցերեկվայ ժամը 12—1.
ամեն օր (երեկոյեան ժամը 5—7.
Հասցէն՝ Կօչուբէեվսկայա փող. № 22.
Նիկոլաեվսկայա փողոցից՝ № 44 տան անկիւն:
(Ե. Հ. Կ.) առ. 243. 100—17

ՋԱՂԱՆԱԼՈՒ ԴԷՄ
Բժիշկները առաջարկում են Դ-ր Դէշանի փայլուն հետեւանքներ ունեցող Եօդիբինը՝ որպէս հիանալի միջոց ջաղանալու դէմ: Դ-ր Դէշանի Եօդիբինը կարճ ժամանակի ընթացքում ատրճանաբար նուազեցնում է չաղութիւնը: Նրա աչքող ներգործութիւնը նկատվում է հէնց բժշկութեան սկզբից: Եօդիբինը միանգամայն անվնաս է օրգանիզմի համար: Ծախվում է դեղատներում և դեղատնային խանութներում արկղիկը 4 րուբլի 25 կոպէկով:
(10) առ. (B. 19328) 245. 6—3

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՑԱՆԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Չը նայելով որ նոր, սահմանադրական Թիւրքիան մտնված է ներկայումս անհամար տագնապների՝ ներքին խռովութիւնների և ալբանական, արաբական անջատողական ձգտումների ու ըմբոստութիւնների երեսից, այնուամենայնիւ նոր բէժիմի վարիչները՝ երիտասարդ-Թիւրքերը ներքին և արտաքին քաղաքականութեան մէջ վերին աստիճանի ագրեսիվ և սպառնալից դիրք են բռնել և նոյնիսկ նուաճողական, աշխարհակալական հովերի ետևից են ընկել:

Նախ և առաջ երիտասարդ-Թիւրքերի կառավարութիւնը ձգտում է ստեղծել պանիսլամական մի մեծ զանգուած երկրագնդի վրա, կամ մուսուլման կրօնը դաւանող զանազան և տարբեր ցեղերից ու ազգութիւններից բաղկացած մի մեծ կոնգլօմերատ, որ, անշուշտ, մի սպառնալիք պէտք է լինի ոչ թէ միայն քրիստոնէական, այլ առհասարակ եւրոպական կամ արեւմտեան քաղաքակրթութեան: Եւ դա շատ հասկանալի է:

Ով ծանօթ է իսլամ կրօնի էութեան հետ, նա քաջ գիտէ, որ այդ կրօնը, եթէ նոյնիսկ թոյլատրում է ամեն տեսակ հաւասարութիւն, ազատութիւն, նոյնիսկ սահմանադրական կարգեր, ինչպէս պարծենում են միշտ նրա ջատագովները, նա թոյլատրում է այդ ամենը իր հետևողների, իր աղեպտների, մուսուլմանների համար: Եւ ոչ ոք չէ կարող հերքել, որ իսլամ կրօնի առաջ մուսուլմանը և ոչ-մուսուլմանը միատեսակ հաւասար և իրաւատէր չեն: Իսլամ կրօնի այդ էական ոգին ամեն բան բացատրում է, հետևաբար՝ եթէ, իրօք, երկրագնդիս երեսին կազմվի մի մեծ մուսուլման զանգուած, ընդ գերիշխանութեամբ օսմանեան սուլթանի, որ շարունակում է միալ բոլոր մուսուլմանների խալիֆը, ուրեմն մի անքննադատելի, մի անկոնտրօլ և միահեծան պետ, չը նայելով որ նա այժմ յայտարարված է իբրև սահմանադրական, մի սպառնալիք պէտք է լինի քրիստոնեայ և առհասարակ եւրոպական քաղաքակրթութեան համար:

Բայց, ընդունելով որ երիտասարդ-Թիւրքերի այդ ձգտումը դեռ լոկ մի ցնորք է և մի երազ, չէ կարելի անուշադիր թողնել այն ագրեսիվ, նուաճողական քաղաքականութիւնը, որ նրանք մտցրել են և վարում են իրանց ներքին և արտաքին քաղաքականութեան մէջ:

Ներքին քաղաքականութեան մէջ նրանք ամեն կերպ աշխատում են կրճատել, ջնջել այն իրաւունքները, արտօնութիւնները, որ իրանց հպատակ քրիստոնեայ ազգերը—հայերը և յոյները—դարերի ընթացքում ունեցել են: Եւ իրանց այդ քաղաքականութիւնը, այդ կապտումները պատճառաբանում են նրանով, թէ Թիւրքիան սահմանադրական երկիր է, պէտք է մի ընդհանուր օրէնք ունենայ: Սակայն նրանք շարունակում են ղեկավարվել դատարաններում քրիստոնեայ տարրերի վերաբերմամբ անգամ շարիաթի օրէնքներով: Նրանց անհանդուրժողութիւնը հասել է այն աստիճանի, որ նրանք թոյլ չեն տալիս օտարահպատակ հայերին բանալ և պահել անգամ հիւանդանոց, ինչպէս դոկտոր Զաւրիևի Մուշ քաղաքում բացած հիւանդանոցը փակեցին, առարկելով թէ նա ռուսահպատակ է:

Եւ, անշուշտ, հեռու չէ այն օրը, երբ երիտասարդ-Թիւրքերը ձեռնարկելու են ջնջել հայոց ազգային սահմանադրութիւնը, երեսփոխանական ժողովը, խրախուսված նաև հայ կեղծ-ազատականների բռնած երկդիմի և հակազգային գործելակերպով:

Արտաքին քաղաքականութեան մէջ նրանց նուաճողական ոգին շատ փայլուն կերպով երևան է գալիս Պարսկաստանի վերաբերմամբ: Ատրպատականի մէջ նրանք արդէն գրաւել են և ամուր պահում են մի ամբողջ շրջան, ուր մտցրել են իրանց օրէնքները, ուր հարկ են հաւաքում: Վերջերս էլ նրանք խրախուսում են պարսիկ մի շահզադէի՝ փառասէր Սալար-ուդ-Դօվլէի ձգտումները՝ պարսկական գահը յափշտակելու և Թէհրանի վրա արշաւանք սկսելու մասին:

Դրանով Թիւրքերը մի բազիս են հաստատում իրանց համար և Անդրկովկասի դէմ:

Բոլոր այս յանդգնութիւնները ցոյց են տալիս, որ երիտասարդ-Թիւրքերը, թէև այժմ ի ներքուստ պառակտված, թէև մեծ տագնապների ենթարկված, բայց հէնց որ կարողանան մի կերպ դարմանել ներքին երկպառակութիւնները, իրանց զէնքերը լիաբուռն կերպով դարձնելու են դէպի ագրեսիվ քաղաքականութիւնը իրանց երկրի ոչ-մուսուլման տարրերի և Պարսկաստանի դէմ:

Մեծ հեռատեսութիւն պէտք չէ այս ամենը նկատելու համար:

Հ. Առաքելեան

ԱՂԷՏԱԲԵՐ ՕԴԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
8 մայիսի

Իսսի-լէ-Մուլինօ.—Առաւօտեան ժամը 6 և 30 րոպէին Պարիզ-Մադրիդ մրցատեղում օդագնաց Տրէնը, որի աէրօպլանի մեքենան վատ էր գործում, ցանկացաւ իջնել: Դժուարութեամբ մնալով 8 մետր բարձրութեան վրա, կիրասիրների գնդի վրայից չը թռչելու համար, օդագնացը փոխեց իր ուղղութիւնը: Չափազանց արագ իջնելու պատճառով՝ Տրէնը ընկաւ 20 հոգուց բաղկացած մի խմբի վրա, որոնց մէջն էին մինիստր-նախագահ Մօնիսը, զինուորական մինիստր Բէրտօն, գեներալներ՝ Մօնուրին և Ռօկը, ժիւրիի անդամները: Մրցութեանը ականատես հասարակութիւնը արձակեց սարսափի ճիչ և վրա ընկաւ անկման տեղը: Օդագնացը մի կերպ ազատվեց աէրօպլանի կտորների միջից և թւում էր, որ խելագարվել է: Մօնիսը ծանր վիրաւորված և կեանքի նշաններ ցոյց չը տալով, իսկ Բէրտօն, ըստ երևոյթին ջարդված, կտրված ձեռքով, տարվեցին հիւանդանոց: Վիրաւորված է նաև մի օֆիցեր: «Պտի-Պարիզիէնի» հրատարակիչ Ժան-Դիւպին, որ կազմակերպել էր մրցութիւնը:

Բէրտօն մեռաւ:

Պարիզ.—Մօնիսին փոխադրեցին ներքին գործերի մինիստրութիւնը: Նրա ոտքը կտրվել է, դէմքը բոլորովին այլանդակվել: Դրութիւնը չափազանց լուրջ է: Մինիստր-նախագահի որդի Անտուան Մօնիսը թեթև վիրաւորված է ոտքից: Ֆալիէրը եկաւ մինիստրութիւն՝ տեղեկանալու Մօնիսի առողջութեան մասին:

Սերբիական թագաւորը կատաստրօֆայի պատճառով յետաձգեց Ֆրանսիա գալը:

Բէրտօյի մահը թագցնում են Մօնիսից: Բէրտօյի մարմինը փոխադրվեց զինուորական մինիստրութիւն: Թաղումը կը կատարվի պետութեան հաշուով:

Օդագնաց Տրէնը անվնաս է:

Մօնիսի ցանկութեամբ ներքին գործերի մինիստրութիւնը կարգադրեց չը յետաձգել Պարիզ-Մադրիդ թռիչքը: Մրցումը կսկսվի վաղը առ. ժ. 4-ից:

Առանձին խորհրդակցութեան մէջ վճռվեց ներքին գործերի մինիստրութեան կառավարիչ չը նշանակել: Հերթական գործերը վարում է ստատս-սեկրետարի օգնական Կօնստանը:

Բժշկի ասելով, Մօնիսի դրութիւնը լիովին բաւարար է:

Մօնիսի որդին մի խումբ այցելուներին պատմեց, որ, տեսնելով ընկնող աէրօպլանը, նա հրեց հօրը. վերջինս ընկաւ և, գուցէ, շնորհիւ դրա՝ փրկվեց: Երբ Անտուան Մօնիսը նայեց, տեսաւ միայն Բէրտօյի պոկված ձեռքը, իսկ մի քանի քայլ հեռու՝ արեան մէջ Բէրտօյի դիակը:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
7 մայիսի

Պետերբուրգ.—Ցարսկօէ-Սելօյի պալատի հրապարակի վրա տեղի ունեցաւ Ցարսկօէ-Սելօյի և Պավլօվսկի զօրքերի հանդէս Կայսրի, Կայսրուհի Ալեքսանդրա Ֆեօդօրօվնայի, կրօնպրինցի, կրօնպրինցուհու, Գահաժառանգի, Մեծ Իշխանների ներկայութեամբ: Ժամը 11-ին եկան Կայսրը և կրօնպրինցը ձիերով: Զօրքերը երկու անգամ անցան Կայսրի առաջից և արժանացան թագաւորական շնորհակալութեան: Զօրահանդէսից յետոյ Նորին Մեծութեան պահակախումբը Չիբիթ սկսեց և ընդհանուրի ցնծութեան առարկայ դարձաւ: Ցետոյ բարձր անձինք դիմեցին պալատ նախաճաշելու:

Երեկոյեան ժամը 7-ին գերմանական կրօնպրինցը կրօնպրինցուհու հետ Ցարսկօէ-Սելօյից մեկնեց արտասահման: Ճանապարհ դնելու արքայական ժողովատեղում եկել էին գերմանական դեսպանատան պաշտօնեաները՝ գլուխ ունենալով դեսպանին, ռուսական և գերմանական շքախմբի անձինք: Ապա եկան Կայսրը, Կայսրուհի Ալեքսանդրա Ֆեօդօրօվնան, կրօնպրինցը, կրօնպրինցուհին, Մեծ Իշխանուհիներ Օլգան և Տատիանան: Բարեկամական մնաս բարևից յետոյ օգոստափառ հիւրերը մեկնեցին ուղեկցութեամբ գերմանական շքախմբի, դեսպանի և իրանց անձնական սպասաւորների:

Բագու.—Պետսէվի և Մանթաշեանի նաւթահանքերում Ռոմանիում այրվեցին 13 վիշկաներ: Վնասները 87,000 րուբլի են:

Պերմ.—Մայիսի 7-ի գիշերը Տիւմէնի գաւառի սահմանին գնացքի մէջ 29 բանտարկեալներ յարձակվեցին 9 պահապան-զինուորների վրա, 8 հոգու վիրաւորեցին, խլեցին ատրճանակները: 11 բանտարկեալներ փախան, մնացածները մասամբ վիրաւորվեցին և կալանաւորվեցին, մասամբ յօժարակամ հրաժարվեցին փախչելուց:

Պարիզ.—Ռուսաց դեսպանատանը ճաշին ներկայ էին մինիստր-նախագահը, մինիստրները, դիպլօմատիական մարմինը և պարլամենտի անդամները: Ճաշից յետոյ կայացաւ մեծ ընդունելութիւն:

Զինուորական մինիստրը մինիստրների խորհրդին տեղեկացրեց, որ գեներալ Տուտէն հեռագրում է, թէ ֆրանսիացիների [illegible] մեռաւ մէկ սպա, մի լէյտենանտ և 27 զինուորների սպանված և մի լէյտենանտ և վեց զինուորների վիրաւորված:

Լօնդօն.—Ի պատիւ գերմանական կայսերական զոյգի տեղի ունեցաւ պալատական պարահանդէս Բուկինհէմի [illegible]: Պարերին մասնակցեցին գերմանական և անգլիական [illegible] գաւորական զոյգերը:

Աթէնք.—Վէնիզէլոսը պալատին օրինագիծ ներկայացրեց զօրահրամանատարի պաշտօնը վերացնելու և գեներալ-տեսուչների պաշտօններ հաստատելու մասին:

Պետերբուրգ.—Գաւառական մամուլում լուրեր երևացին, թէ իբր Պետ. Հեռ. Գործակալութիւնն ապրիլի 27-ին հաղորդել է, թէ չինական զօրքեր են փոխադրված Մանջուրիա՝ խունխուզների ապստամբութիւնը ճնշելու համար: Պետ. Հեռ. Գործակալութիւնը կտրականապէս յայտնում է, որ նա թէ գաւառները և թէ արտասահման ուղարկած հեռագիրների մէջ ոչինչ չէ ասել խունխուզների ապստամբութիւնը ճնշելու մասին:

Լոձ.—Երէկ ժամը 7 և 23 րոպէին անցաւ գերմանական կրօնպրինցը կրօնպրինցուհու հետ:

Բեռլին.—«Նորդ-Դէյտշէ-Ալգ.-Ցայտունգը» գրում է. «Գերմանիան գնահատեց Անգլիայում կայսերական զոյգին ցոյց տրված սրտագին ընդունելութիւնը և յոյս ունի, որ լօնդօնեան օրերը նպաստաւոր ազդեցութիւն կը գործեն երկու ազգերի յարաբերութիւնների վրա»:

Լօնդօն.—Վիլհէլմ կայսրը գոհունակութիւն յայտնեց Անգլիա գալու առիթով:

«Հօհէնցօլէրն» զբօսանաւը դիմեց դէպի Ֆլիսինգէն:

Մադրիդ.—Արտաքին գործերի մինիստրը պալատում յայտնեց, որ Ալկասարը գտնվում է Սպանիայի ազդեցութեան շրջանում. հանգստութիւնը խախտվելու դէպքում սպանական զօրքերը ձեռք կառնեն համապատասխան միջոցներ:

Ցէուտա.—Գեներալ - նահանգապետը յայտնեց շրջակայ դուարների պարա-

գլուխների ժողովին, թէ Սպանիան պատերազմական գործողութիւնների չէ ձեռնարկում և կը բաւականանայ զօրքեր պահելով այն տեղերում, որոնք գրաւած են մախզէնի հետ կնքուած պայմանագրի համաձայն։

Սօֆիա.—Տեղի ունեցաւ բողոքի միտինգ կապիտան Գէօրգիէվի սպանութեան առիթով։

Խուարէզ.—Մադէրօն կուր գաշտում հրաժեշտ տուեց զօրքերին և յայտնեց, թէ գնում է Մէկսիկա՝ նոր Մէկսիկա ստեղծելու նպատակով։

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

7 մայիսի

Տօկիօ.—«Խօցի Շիմբունի» ասելով, մինիստր-նախագահ Կացուրան յայտնեց, որ Մանջուրիան պատկանում է Չինաստանին և բաց դռների սկզբունքը ապահովված է պայմանագրերով։ «Ցիուօ-Շիմբունը» խորհուրդ է տալիս Չինաստանին՝ պաշտպանել Ռուսաստանից Մօնգոլիան, և ոչ թէ Մանջուրիան։

Անտառային հրդեհը Խօկկաիդօյում սաստկանում է։

Խարբին.—Կարգադրութիւն ստացվեց, որպէսզի Ցիցիկարի և Գիրինի նահանգապետները բոլոր զեկուցագրերը գահին ներկայացնեն գեներալ-նահանգապետի միջոցով։ Երկու նահանգապետները հրաժարական տուեին։ Հրաժարականը չընդունվեց։

8 մայիսի

Պեկին.—Ստորագրվեց 10 միլիօն ֆունտ ստեռլինգի փոխառութիւն միջազգային մի խումբ սեղանաւորների հետ՝ Խանկօու-Կանտօն երկաթուղու կառուցման համար։

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

7 մայիսի

Ցետինիէ.—Թուրքաց դեսպանը [illegible]

[illegible]

8 մայիսի

Ցետինիէ.—Թուրքաց արտաքին [illegible]

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 2 մայիսի

Ասրպատական «Դեմօկրատական կա-

...սակցութեան գաղտնի կոմիտէտի» Թաւրիզում տարածած և անջումանի ու կառավարական այլ հաստատութիւնների դռների վրա կպցրած պրօկլամացիաների արտայայտած խիստ սպառնալիքի համաձայն, ապրիլի 23-ի շաբաթ օրը սպասվում էր զինված ցոյց կառավարութեան ու անջումանի դէմ մասնաւորապէս՝ կենսական մթերքների պակասութեան ու թանգութեան և գլխաւորապէս հացի ծանօթ խնդրի համար։ Արդարև բազարները կէս ու կիսատ բաց էին նոյն օրը, և ժողովուրդը ահ ու դողի մէջ էր. սակայն ոչ մի ցոյց տեղի չունեցաւ շնորհիւ կառավարութեան ձեռք առած աչալուրջ հսկողութեան։ Գլխաւոր փողոցների անկիւններում և շուկաներում հսկում էին հրացանակիր ոստիկաններ ու զինուորներ։ Պրօկլամացիաներից յետոյ, կարծէք, շրջակայքից հացահատիկ ներմուծվելն արագացաւ. հացի քանակը համեմատաբար մեծացաւ, բայց որակը քիչ զանազանութիւն ունի նախկինից։

Քսան օր առաջ բնաւ ածուխ չը կար քաղաքում. այժմ առատ է, բայց թանգ։

Հակաանջումանական և հակակառավարական շարժումներ կան ամենուրեք Պարսկաստանում։ Հեռագիրներն հաղորդեցին, որ ապրիլի 24-ին Սպահանում հացի տարապայման սղութիւնից առաջացած դժգոհութիւնը մեծ ծաւալ ընդունելով ամբոխը յարձակվեց կառավարական հաստատութիւնների վրա, թալանեց անջումանը, առուգլակի հարկերի վարչութիւնը, չարաչար կերպով սպանեց քաղաքային վարչութեան մի անդամին։ Շարժումը կրում է յետադիմական բնաւորութիւն։ Դրութիւնն անորոշ է։ Նայած Թաւրիզ հասած հեռագրական լուրերին, խառն են նոյնպէս Շիրազը և Քիրմանշահը։ Կառավարութեան հրամանով Ղավամի երկու որդիները աքսորվեցին Շիրազից բրբև բէնակցիօններներ։ Քաղաքից 8 փարսախ հեռաւորութեան վրա ղաշղայինները, յարձակվելով նրանց վրա, մէկ եղբօրն սպանել են. իսկ երկրորդը ազատվելով ծպտեալ վերադարձել է Շիրազ և ապաստանել անգլիական հիւպատոսարանը։

Քիրմանշահում դրութիւնն այնչափ խառնաշփոթ է, որ տների վրա պատնէշներ են կառուցանում յարձակումների հանդէպ։

Մխիթարական չէ նաև Թէհրանի վիճակը, յայտնում է հեռագիրը։ Սիփէհդարը հրաժարվելու վրա է. նրա և ներքին գործերի մինիստրի միջև կայ անհամաձայնութիւն։ Ապրիլի 26-ին ամբոխը դիմել է խնամակալին և պահանջել, որ Սիփէհդարը չը հրաժարվի, հակառակ դէպքում բազարները կը փակվեն։ Կարծում են, որ Սարդար Ասադը նշանակվելու է ներքին գործերի մինիստր։ Ապրիլի 26-ի հեռագիրը յայտնեց, որ Սէրդար Ասադը նշանակվեց ներքին գործերի մինիստր։

Որոշվել է պաշտօնանկ անել Շիրազի նահանգապետին և տեղը նշանակել Ալա-ուդ-Դովլէին՝ իբրև խիստ և ազդեցիկ անձի։

Հարաւային Պարսկաստանում օրէ-օր աճում են խլրտումները։

Մարանդի մօտ գտնվող Եկանատ գաւառակում՝ երկու գիւղերի ապստամբները զինվեցին և հնազանդութիւն յայտնեցին կառավարութեան։ Ըմբոստների գլխաւորներին ձերբակալեցին ու բերին Թաւրիզ, որոնք կալանաւոր են բանտում։

Հաստատ տեղեկութիւն ստացայ, որ Ղարադաղ է ուղարկվել հետիոտն և ձիաւոր զօրքերից բաղկացած մի զօրաբաժին և կանոնաւոր չափով ռազմամթերք։ Սպասենք ինչ բարեփոխութիւններ կը մտցվեն խաների երկրում։ Հայկաշուն

ԻՆՉՈՒ ԱՆՑԱՒ ԹԱԳՈՒՀԻՆ ԲԵԼԺԻՈՅ ՉԻՒՐ ՆՈՒԲԱՐ ՓԱՇԱՅԻ

—

Ամբողջ հայութեան համար ճշմարիտ հաճոյք մըն է իմանալ այն իշխանական հիւրասիրութիւնը, զոր մեծին Նուպարի ազնիւ որդին՝ վսեմ. Պօղոս փաշա Նուպար ըրաւ անցեալ շաբաթ օր Բելժիոյ շնորհալի թագուհին, հրաւիրելով նորին վեհափառութիւնը ի Սանկարա, եգիպտական անապատին մէկ ովասիսը։ Մեր ընթերցողները պէտք է գիտնան թէ, Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան համակրելի հիմնադրին դուստրը ամուսնացած է բելժիացի ազնուական իշխանի մը հետ, ուստի և վսեմ. Պօղոս փաշա Նուպար, օգտուելով Բելժիոյ թագուհին Եգիպտոս ներկայութենէն, իրեն պարտականութիւն համարած էր նորին շնորհալի վեհափառութիւնը խնճոյքի մը հրաւիրել։ Վեհափառ թագուհին խոստացած էր խնճոյքը իր ներկայութեամբ պատուել առանց օրը որոշելու։ Անցեալ ուրբաթ օր թագուհին լուր կը ղրկէ, թէ յաջորդ օրը, շաբաթ, «ինքզինքը ճաշի կը հրաւիրէ Պօղոս փաշայի անապատը»։ Սանկարայի ովասիսը զբօսական ու մանաւանդ «վեհափառ» պտոյտ մը սարքելու համար անհուաշն շաբթուան մը պատրաստութիւն հարկաւոր էր, և նորին շնորհալի վեհափառութիւնը, անմեղօրէն անգիտակից այս իրական դժուարութիւններուն, բարեհաճած էր իր կամքն յայտնել քսան և չորս ժամ առաջ...։ Պօղոս Նուպարին տեղ ուրիշ ոևէ անձ պիտի շուարէր այս անակնկալի առթիւ։ Բայց նորին վսեմութեան գերազանց յառաջութիւնն է աշխատութիւնը։ Հայերը ընդհանրապէս աշխատասէր են, և կարծէք թէ Պօղոս փաշա Նուպար հայկական աշխատութիւնը կը մարմնաւորէ իր մէջ...։ Բելժիոյ շնորհալի թագուհին զեկոյցը ստացածին պէս Պօղոս փաշա ամբողջ եռանդ, ամբողջ շարժում կը դառնայ։ Սանկարայի ովասիսը համնելէ առաջ, ժամուկէս ատոմօբիլով ճամբորդութիւն կայ, բայց ատոմօբիլը տեղ մը կը համնի, ուրկէ անդին ճամբան կը մաւուսանայ։ Պօղոս փաշա այդ դժուարութիւնը հարթած էր շեկի սեմթեանը զրկելով տեղւոյն վրայ։ Գալով հացկերոյթին, 6—10 ժամուան մէջ ամէն ինչ հիանալի կերպով կազմակերպուած էր։ Ն. վսեմութիւնը գեղեցիկ շոգենաւ մը ունի Նեղոսի վրայ։ Բելժիոյ վեհափառ թագուհին այդ շոգենաւով ճամբորդեց մինչև որոշեալ վայր մը, ուրկէ յետոյ շոգենաւէն ելլելով՝ Պօղոս փաշայի հետ ատոմօբիլ մտաւ և յետոյ սեմթեայով մինչև Սանկարա գնաց։ Այնտեղ ովասիսի հրապոյրը վայելելէ յետոյ վերադարձաւ շոգենաւ։ Վերադարձին, մեծաշուք հիւրին կընկերային հաւիրաւոր արաբ պատանիներ մաշալաներ ի ձեռին։ Վեհափառ թագուհին յոյժ գոհ մնաց գիշերային այս հրավառութենէն անապատին մէջ։ Ցետոյ վեհափառութիւնը առաջնորդուեցաւ Պօղոս փաշայի շոգենաւը, որուն կամրջակին վրայ պատրաստուած էր շքեղ սեղան մը քսան և չորս սպասով։ Թագուհին, ճամբու անհնարութիւնները անձամբ հաստատելէ վերջ՝ փոխադրութիւններու մէջ ինչքան կարճ ժամանակամիջոցի մէջ այն ատոմեան կատարեալ պատրաստութիւն կարելի էր տեսնել. ուստի և, խորհրդաւոր ժպիտով մը, «փաշա,—ըսաւ—արդեօք մոգական գաւազան մը ունիք, եթէ ոչ Հարուն էլ Րաշիտի պատմական շրջանին մէկ ժառանգորդն էք»...։ Պօղոս փաշա Նուպար ուզած էր իր սեղանը հետաքրքրական ընծայել Բելժիոյ թագուհիին սպասարկելով հայկական համադամներ, ի միջի այլոց վանցիի փիլաւ, նափրախ դօլմա և հարիսա (քէշքէկ)։ Շնորհալի թագուհին փիլաւը մատներով կերած է, ինչպէս կըսեն, նալանջի դօլմաներէն հատ մը չէ ձգած իր պնակին մէջ, իսկ հարիսային գալով՝ խնդրած է որ անոր ordonnance-ը, այսինքն պատրաստելու եղանակը տան, որպէսզի իր պալատի խոհարարապետին յանձնարարէ արքունական ճաշացուցակին մէջ անցունել։ Ն. վեհափառութիւնը յատկապէս Բրիւքսէլ հրաւիրած է վսեմ. Պօղոս փաշա Նուպարը, որպէսզի կարենայ իր արքունիքին մէջ փոխարինել այն պատիւները, զոր վայելեց Եգիպտոսի մէջ Ն. վսեմութեան կողմէ։ Աւելցնենք, թէ վեհ. թագուհին ամենուրեք գաղտնի ոստիկանութեան գործակալներ կընկերային Եգիպտոս՝ իր օգոստափառ անձին պաշտպանութեան համար, բայց Պօղոս փաշայի խնճոյքին ոչ ոք ընկերացաւ իրեն, զի շնորհալի թագուհին Ն. վսեմութեան պաշտպանութեանը յանձնուած էր, և առիկա բաւական էր արդէն...։ Արդարև ամէն հայ հպարտ ըլլալու է որ տակաւին իր ցեղին մէջ կը գտնուին անձնաւորութիւններ, որոնք ի վիճակի են թագակիր գլուխներ խնճոյքի հրաւիրելու և այս կերպով մեծապէս նպաստելու հայ ցեղի ընդհանուր համբաւին։ («Դաշինք»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

—

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԱՐՈՒԵՍՏԸ ՀԱՅԵՐԻ ՄԷՋ

—

Ներկայումս Թիֆլիսումն է գտնվում Էջմիածնի միաբան Գարեգին վարդապետ Ցովսէփեանը, որը Բագուից գալով՝ մտադիր է այստեղ մի դասախօսութիւն կարդալ մանրանկարչական արուեստի և նրա զարգացման մասին Մեծ Հայքում և Կիլիկիայում։

Այդ հետաքրքրական դասախօսութիւնը նա մեծ աջողութեամբ կարդացել է մայիսի 3-ին Բագուի հասարակական ժողովարանի դահլիճում բազմաթիւ ունկնդիրների առաջ։

Ցարգելի միաբանը գրեթէ տասը տարի է, որ մասնագիտօրէն աշխատում է հայկական արուեստին վերաբերեալ պատմական նիւթերի մշակութեան վրա։ Էջմիածնի ս. Հռիփսիմէի վանքը քաշված՝ նա այժմ բաւականին առաջ է տարել իր դրական աշխատանքին, ուր հայկական արուեստին տրված է նրա արժանի տեղը և պատիւը։

Գարեգին վ.-ը այժմ ունի հայ մանրանկարչական արուեստի հազուագիւտ ժողովածու, որը նա իր պատմական աշխատանքին հետ միասին պատրաստվում է հրատարակել Պետերբուրգում պրօֆ. Մառրի յորդորանքով։

Մինչև այժմ հեղինակը մեծ նիւթական նեղութիւններով, միայն շնորհիւ մի քանի համակրողների դրամական աջակցութեան, կարողացել է արտագրել պատմական նշանաւոր նմուշների հարազատ պատճէնները, որոնց թանգագին ժողովածուն նա հանդէս կը բերէ դասախօսութեանը ժամանակ մոգական լապտերի միջոցով։

Այդ դասախօսութիւն ըստ ամենայնի արժանի է հասարակաց ուշադրութեան, նիւթը ուսանելի և հետաքրքրական, նպատակը անպայման խրախուսելի։ Ց. Ս.

ՍԴՍԱՀԱՆԴԷՍ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ ԴԱՒԻԹ ԴԱՒԹԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

—

Համաձայն կանխորոշ յայտարարութեան, կիրակի, մայիսի 8-ին, Վանքի աւագ եկեղեցու գաւթում կատարվեց հանդիսաւոր [illegible] թեանի յիշատակին։

Պատարագի սկզբից եկեղեցու գաւթում դրված էր սգասեղան, որի վրա բազմեցված էր թարմ ծաղիկներից հիւսված մի խաչ, ողբացեալ արուեստագէտի հայրենակիցների և յարգողների կողմից։ Պատարագից յետոյ, հոգևորական դասը, գլխաւորութեամբ Թիֆլիսի թեմի կառավարիչ Եփրեմ եպիսկոպոսի և Գարեգին ու Բենիկ վարդապետների, Ներսիսեան դպրոցի խմբի հետ դուրս գալով եկեղեցու գաւիթը, կատարեց հոգեհանգստեան կարգը, որի վերջում Ներսիսեան դպրոցի խումբը երգեց «Հայր մերը»։

Հոգեհանգստին ներկայ էին հասարակական, դպրոցական, կուլտուրական և ազգային հաստատութիւնների ներկայացուցիչները, Ներսիսեան դպրոցի ուսուցիչների և հոգաբարձութեան անդամների մի մասը, հայ և վրացի հասարակական գործիչներն ու մամուլի ներկայացուցիչները, Ներսիսեան դպրոցի աշակերտները և հանգուցեալի յիշատակը յարգողների հոծ բազմութիւն։

Ներկայ էին նմանապէս մի քանի նկարիչներ, երաժշտապէտներ, դաշնակահարներ և առհասարակ գեղարուեստով պարապող անձինք։

Հոգեհանգստից յետոյ ողբացեալ արուեստագէտի համաքաղաքացիներն ու յարգողները, բազմաթիւ ստորագրութիւններով, հանգուցեալի մօրը, եղբօրը և քոյրերին ուղարկեցին հետևեալ ցաւակցական հեռագիրը. «Բաթում, Դաւթեաններին. Հայ ժողովրդի արժանաւոր զաւակ, տաղանդաւոր և անմոռանալի ջութակահար Դաւիթ Դաւթեանի յիշատակը յարգողների հոծ բազմութեան ներկայութեամբ կատարվեց հոգեհանգստեան կարգը։ Վիշտը ընդհանուր է և խոշոր։ Եւ թող Բարձրեալը մխիթարութիւն պարգևէ հանգուցեալի իւրայիններին»։

Կէսօրվայ ժամը 1-ին հասարակութիւնը տխուր ու տրտում ցրվեց։

Ինչպէս մենք տեղեկացանք, հանգուցեալ Դ. Դաւթեանի յիշատակը յարգողների մի խումբ միտք է յղացել մօտ ապագայում կազմակերպել գրական-երաժշտական մի երեկոյթ, նուիրված ողբացեալ երաժշտագէտի անուան, որի արդիւնքը կը յատկացվի հանգուցեալի անունով՝ որևէ բարեգործական նպատակի։ Սգացեալ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Աղդամից մինչև Հադրութ հաղորդակցութեան դիւրութիւն

Շուշի, 6 մայիսի

Ներկայ 1911 թ. ապրիլի 10-ից Աղդամից մինչև Հադրութ պօստային հաղորդակցութիւնը տասներկու տարվայ ժամանակով կապալով անցաւ շուշեցի վաճառական Սարգիս Սարուխանեանին, որը այդ դժուարին բեռը իր ուսերի վրա վերցնելով, կարողացաւ յարմար և աջողակ հաղորդակցութիւն ստեղծել այդ ճանապարհին։ Նախկին կապալառուները ճանապարհի կայարանները շատ կեղտոտ դրութեան մէջ էին պահել, կանոնաւոր կառքեր, ձիաներ չէին ունեցել, չէին կարողացել ճանապարհորդների համար դիւրութիւններ ստեղծել։

Այժմ շնորհիւ Սարուխանեանի այդ ճանապարհը կանոնաւորվել է. իւրաքանչիւր կայարանում հանգստանալու վայր կայ։ Ճանապարհորդը կարող է իջնել կառքից, հանգստանալ, ընթրել, թէյ խմել և ճանապարհը շարունակել. կայարանները շատ մաքուր են պահվում. ծառայողները երթևեկողների հետ շատ քաղաքավարի և քաղցրալիր վերաբերմունք են ցոյց տալիս։

Իւրաքանչիւր ճանապարհորդ երբ իջնում է Աղդամ կայարանում, այնտեղից նա ապահով կերպով կարող է կառք, կալեասկա, կամ հանրակառք նստել ու ճանապարհվել Խոնաշէն, Կարեագին, Հադրութ, Տող և այլն ապահովարար, առանց մի որևէ նեղութեան։

Կառավարութիւնը շատ դժգոհ է եղել նախկին կապալառուներից, և այժմ ճանապարհը անցնելով աւելի յուսալից անձնաւորութեան ձեռք, ուրախ է, որ բարեկարգվում է [illegible] այդ գործը։

Ի բոլոր սրտէ աջողութիւն ենք մաղթում Սարուխանեանին, որ կարողացաւ կարճ միջոցում այդ ճանապարհը բարեկարգել։ Յուսանք, որ այդպէս էլ կը շարունակվի, որով դիւրութիւն կընծայվի ամէն մի ճանապարհորդի ազատ-ապահով երթևեկելու այդ ճանապարհով։ Ց.

—

Կացութիւնը Ճակատէն գիւղում

Ճ ա կ ա տ է ն գիւղ (Ղափան), 19 ապրիլ

Գիւղս ունի եկ.-ծխական երկսեռ միդասեան դպրոց, հաստատված հանգուցեալ Մատթէոս Բ. կաթողիկոսի կոնդակով, սակայն տեղաւորված է մասնաւոր վարձու շէնքում, որ ունի շատ անյարմարութիւններ։ Դպրոցական սեփական շէնք կառուցանելու միտքը դեռ 1907 թւին է յղացել տեղացիների մէջ և վերոյիշեալ թւին քանիցս անգամ հասարակական ժողովներ կայացաւ յատուկ դպրոցի շինութեան տեղը որոշելու նպատակով. դժբաղդաբար, պէտք ասել, այդ ժողովներում գտնվեցին այնպիսի մարդիկ, որոնք խոչընդոտ հանդիսացան մի գեղեցիկ հիմնարկութեան կառուցման, որին վաղուց փափագում է տեսնել տեղական գեղջուկը։ Այժմ ցանկութիւն կայ սեփական շինութիւն կառուցանելու, բայց աւաղ, միջոց չը կայ։ Ախր որտեղից լինի միջոց, քանի որ զանազան մարդիկ իրանց դաժան

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն

ՊՕԼՍՈՅ ԿՈԹՈՂՆԵՐԸ

Կ. Պոլիս, 19 ապրիլ

[illegible]

...ն պատմութիւնը նոյն կոթողին. բիւզանդական կայսրները—Կոստանս Բ., Ցուլիանոս և Թէոդոս Ա.—տիրելով Եգիպտոսին՝ կը փոխադրեն նոյն կոթողը Պոլիս, ու կը կանգնեն այն Արգաւիոսի օրով։ ...ինտէ է և միակտուր. սքանչելի կերպով մնացեր են մեհենագրութիւնները։ Բարձրութիւնն է 30 մետր, լայնքը՝ 4 մետր։ Պատուանդանին վրայ բարձրաքանդակ արձակուած պատկերները կը ներկայացնեն Թէոդոս կայսրը իր կայսրուհիին հետ՝ երկու զաւակները Օնորիոս և Արկադիոս ի միասին. մէկ կողմը քանդակուած են օլիմպիական խաղերը։ Գեղարուեստական տեսակէտով այդ պատկերները քիչ կը յիշեցնեն ...ի Պիացցա Կոլոննայի յաղթական վա... կոթողին սքանչելի բարձրաքանդակ...։

...ս կոթողէն վերջը՝ Աթ-մէյդանին մէջ ...րան է բրոնզէ օձապտոյտ սիւնը, որ ...կի ցոյց կուտայ, թէ ժամանակի ա...րէն ազատուած գեղարուեստի բեկոր ...։ Տեղփեան Ապողոնի տաճարին եռո...ն մէկ ոտքն է անի։ Ատոր վրայ կայ ...ը յունական գեղարուեստին։ Ատենով ...ր էր բարձրութիւնը, իսկ հիմա 5 ...։ Երեք օձեր իրենց գլխին վրայ կը կրէին երեք մետր տրամագծով աւազան մը՝ ամբողջովին ոսկի. հիմա ոչ այդ աւազանը կայ և ոչ ալ օձերուն գլուխը։ Կոստանդիանոս Պոլիս բերած է այս գեղարուեստի փշրանքը։

Բիւզանդական շրջանի ատեն այդ սիւնը աղբիւրի բերանի տեղ կը ծառայէր. մէջը գտնուած են կապարէ խողովակներ, որոնք ջրմուղի մը հետ հաղորդուած էին։ Թիւրք սուլթաններու՝ Մուհամէդի և Սիւլէյմանի օրով կանգնած այդ սիւնը. առաջինը գայն տապարով կը ծայրատէ և երկրորդը կը կտրէ օձերուն գլուխը։ ԺԶ դարուն՝ այդ սիւնը իր ամբողջութեան մէջ պահուած էր։ Այդ սիւնին օձի երեք գլուխները մինչև ԺԸ դար կը պահուէին. հիմա միմիայն մէկ օձին վերին կզակը մնացեր է և այն կը գտնուի Չինիլի-քէօշկի թանգարանը։

Այս օձապտոյտ սիւնէն վերջը, ուշադրութիւննիս կը կեդրոնացնենք Կոստանդին Պորփիւրոժէնի կոթողին վրայ, որուն բարձրութիւնն է 25 մետր. հին ատեն ամբողջ պատած էին քանդակազարդ ոսկեզօծուած բրոնզէ թիթեղներ. խաչակիր զինուորները զայն կը մերկացնեն իր այդ հարստութենէն։ Հիմա կը գտնուի խեղճուկ վիճակի մէջ։

Եւ այս երեք կոթողները դիմելէդ վերջը, կը տեսնես անցեալին աճիւններուն վրայ. բիւզանդական խրոխտ կայսրներու սիրտը անցողական տրոփում մը ունեցեր է իրենց կանգնած ու պճնած մայրաքաղաքին մէջ։ Միայն Ոսկեղջիւրի ալիքներն են որ յաւիտենականօրէն կը շփեն երկու ափունքներու կողերն, ուր հիմա կը բնակին Պոլսոյ էն աղքատ հայերը, հրէաները և յոյները։

Արևմուտքի ամէն մէկ անկիւն ելեկտրական գիծերը բարեշրջումի կենթարկեն քաղաքները. այստեղ Թիւրքիոյ մայրաքաղաքն, ընկճուած՝ դարերու հարուածներէն, ցոյց կուտայ իր աւերակներուն փշրանքը. վանդալական ձեռքը կործաներ է հին գեղարուեստի փառքերը. կարծես աւերակ գերեզմանի տպաւորութիւնը հետդ կը տանիս Աթ-մէյդանէն դուրս ելած պահուդ։

Աշխարհաշէն վեհապետներու կը յաջորդեն արհաւիրքի շրջաններ. խառնվութեան և սովալումի մէջ երկիր մը մեռելի կեանքը միայն կրնար ապրիլ։

Գեղարուեստը հոս իր գոյութիւնը մոռցած է. սակայն ամբողջ Պոլիսը ինքն իր բնագեղ դիրքովը զմայլելի է. տարաբաղդաբար բնաւ փոյթ չեն տանիր անոր ներքին գեղեցկութեան. ժողովուրդը ինքնին անտարբեր է գեղարուեստի ոևէ ճիւղերուն։

Բիւզանդական շրջանէն վերջը՝ Պոլիսը աւերակ է տեսնուած, և այդ դիրքը այժմեան պոլսեցիներուն զարմանալի չէ։ Նկատեցէք, որ փոքր խմբակ մը եթէ թափուի այս քաղաքին վրայ, անհամեմատ հիանալիք մը կը դառնայ սա. ու տակաւին կը սպասուի, որ օտարազգի ընկերութիւններ գան ու բարեկարգեն քաղաքը։

Ժողովուրդը առ այժմ շատ գոհ կը մնայ, եթէ միմիայն Դողրի-եօլը մէկ քիչ շտկեն։ Փափագ կայ շաբաթը անգամ մը Դէրկոզի ջուրով լուալու Դողրի-եօլը, բայց այդ ջուրին ընկերութիւնը կուզէ 3,300 ոսկի քաղաքապետութենէն... կը մտածեն ուսկից գտնել այս դրամը։

Եւ փողին իր ամպերը կը կախէ սալայատակներուն վրայ. շրջագնացութեան միակ ճամբան է Դողրի-եօլը. խեղճ ժողովուրդը խուռներամ այդ փոշիներուն մէջ ման կուգայ. հակառողջապահիկ էն մեծ վտանգները հոս անխուսափելի են։

Ի՞նչ ընէ Պոլիսը, քանի որ իր միակ նպատակն է բանակը ուժովցնելը. հիմա քառասունը-մէկ տարուանն ալ զինուորութեան կը կոչուի։ Զինուորն է Թիւրքիոյ փրկիչը... Ե.

[illegible]

[illegible] ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԻ

III

Գորիս, 30 ապրիլ

[illegible] ...ներից. գիւղացիք աշնանացանները նորից վարում և ցանում են։ Փչացել են Տեղ, Կոռնիձոր, Խնձորեսկ և հարևան Թաւրզ գիւղերի ցորենները։ Ղափանի շրջանում ևս մի շարք արտեր փչացել են ցրտից։

Գիւղական ցորնահորերը, գարու հորերը, որ ամեն տարի գարնանը բացվում և աւելորդ մասը ծախու էին հանվում, այժմ չը կայ նման դէպք։ Գորիսի շուկան չէ հանվում և ոչ մի բուռ ցորեն։ Ընտանի անասունների—կովերի, եզների, ոչխարների և այլն—կոտորվելը մեծ հարուած է գաւառացու տնտեսական բարեկեցութեանը. քայքայված տնտեսութիւնը երկար տարիների ընթացքում հազիւ կարելի լինի ուղղել։

Մթերքների պակասութիւն, կեանքի թանկութիւն գաւառս ծայր աղքատութեան կը հասցնեն։ Շուկայում իւղ և պանիր գոյութիւն չունեն այժմ, չը նայելով որ Գորիսի Վերին Շէնը ամբողջապէս անասնապահներ են և ամեն տարի այս ժամանակ նոր պանիր և իւղ էին տալիս։

Եղանակները միանգամայն անտանելի են. անընդհատ անձրև է տեղում և երկինքը մառախլապատ է։

Սաղանդարեան

ՄԵՇՉԱՆԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Նոր-Բայազէտ, 28 ապրիլ

Սրանից մի երկու շաբաթ առաջ կայացաւ մեր քաղաքային մեշչանական հասարակութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը։ Օրակարգի խնդիրներ էին հողային հարկերի և հասարակական ծախքերի բաժանում, արօտների և անասնապահութեան կարգաւորում, ժանտախտի, ուսումնարանի, ակնաբուժարանի և գրադարանի ծախսերի բաժանագրում և այլ մանր մունր հարցեր։

Ժողովը թէպէտ այնքան էլ բազմամարդ չէր—մօտ 150 հոգի—ինչպէս անցեալ տարի, բայց և այնպէս ժողովականները, որոնք բացառապէս պատկանում էին հողագործ խաւերին, մեծ աղմուկով որոշեցին հարցերը։

Սկզբում, երբ ժողովի նախագահը կարդալով մի առ մի օրակարգում դրված հարցերը՝ մէկ-մէկ առաջարկեց քննութեան, հանդիսականները լաւ էին պահում իրանց, իսկ երբ մի-երկու խնդիր ըստ կարգին վճռվեց, այնուհետև սկսվեցին սովորական ժխորը, իրարանցումը, հրհրոցը, որոնք սովորական բաներ են մեր հասարակական ժողովներում... Դա ոչ թէ ժողով կարելի է համարել ուրիշ տեղերի վերաբերմամբ, այլ աւելի շուտ՝ խեղկատակների մի հանդիսարան, ուր մարդիկ իրանց միմոսութիւնների զարշ տակտիկն են հանդէս բերում՝ իրանց անձնականը հասարակականի դիմակի տակ քողարկելով կամ սեփական շահը ժողովրդականին խառնելով...

Նախ և առաջ պէտք է ասել, որ հարցերի թւում դրված է մի ամենաանհրաժեշտ սկզբունքային խնդիր, որ վերաբերում էր ժանտախտի առիթով արված ծախսերին (անցեալ տարվայ վերջում)։ Նահանգապետի առաջարկութեամբ և անասնաբուժական կանօնի համաձայն քաղաքային աւագը տասարի ժանտախտը չէզոքացնելու համար 700 րուբլի փող էր ծախսել, որ պէտք է ծածկվէր մեշչանական հասարակական գումարով։ Բայց հասարակական ժողովը այդ ծախսը չընդունեց, առարկելով որ նախ պէտք է արտակարգ ժողով հրաւիրէր և հասարակութեան հաճութիւնն ստանալուց յետոյ ծախսեր կատարէր, չը նայելով որ օրէնքով այդ ծախքը պէտք է կատարվէր առանց րոպէ կորցնելու։

Բացի հողային հարկերից, որ բացառապէս բաժանագրվում է քաղաքային բոլոր դասակարգերի վրա հաւասարապէս ըստ իրանց հողահասոյթների, միւս հասարակական ծախքերը սովորաբար բաժանվում են երկու կատեգորիայի։ Առաջին՝ այն ծախսերը, որոնք կապված են հողային հարցերի հետ (գուրուշչիների, հողաչափի, ջրբաժանի, հարկաժողովի և այլն), բաժանագրվում են հողի վրա՝ հողային հարկերի հետ միասին։ Իսկ երկրորդ՝ այն ծախքերը, որոնք վերաբերում են քաղաքային ուսումնարանին, ամբուլատորիային և այլն, սրանք բաժանագրվում են ըստ կարողութեան կամ տեղիս խօսքով՝ հալի վրա։ Եւ ահա երբ ժողովում հարց բարձրացաւ հողի վրա բաժանել վերջին կատեգորիայի ծախսերը, աղմուկն իր գագաթնակէտին հասաւ. շատերը միմեանց եախից բռնելով իրար քաշքշեցին՝ մէկին հրեցին բռունցքով, միւսին ոտքերի տակ գցեցին և վերջը՝ կոկորդ պատռելով՝ հալի վրա վճռեցին բաժանել այդ ծախսերը։

Պէտք է ասած, որ դա արդար որոշում է, քանի որ երբ այդ ծախքերը բաժանվեն հողի վրա, կը տուժեն չքաւորները, որոնք հաւասար չափով կընկնեն մեծ հարկերի տակ ունևորների հետ միասին։ Իսկ երբ այդպիսի ծախսերը բաժանագրվում են հալի վրա (ըստ կարողութեան), այն ժամանակ ունևորը տալիս է գիցուք 10 ր. [illegible] դասը, որ բաղկացած է վաճառականներից, չօղարներից և այլ պարապմունքի տէր մարդկանցից, այդ տարի ցանկանում էր հասարակութեան ծախսերը բաժանել չքաւորների հետ միասին հաւասար չափով, որը, մեր կարծիքով, անարդար որոշում կը լինէր, թէև նրանց՝ ունևորների՝ ցանկութիւնը լոկ ցանկութիւն էլ մնաց, քանի որ ձայների մեծամասնութիւնը պատկանում էր հողային դասին, որը ոչինչով չէ կամենում հաւասարապէս լուծ քաշել ունևոր դասի հետ՝ հասարակական ծախքերի նկատմամբ։

Բացի այդ որոշումներից՝ ընդհանուր ժողովը անցաւ ընտրութեան հարցին. պէտք է ընտրվէին մի քանի հոգի վէքիլներ կամ հասարակական հաւատարմատարներ, որոնք տարվայ ընթացքում պէտք է ի կատար ածէին ժողովրդական որոշումները։ Անցեալ տարի ընտրված էին 15 հայ, իսկ այս անգամ ժողովը բաւականացաւ 9 հայ ընտրելով։ Սակայն ամաչում եմ ասել, որ դա ընտրութիւն էր, քանի որ ոչ ոք ոչինչ չէր լսում, թէ ո՛վ է ընտրվում (որովհետև դահլիճի մի կողմում աղմկում էին, իսկ միւս կողմում ընտրութիւն կատարում), այնպէս որ ժողովականներից շատերը վեր կացան, կանգնեցին նստարանների վրա, որոնց կէսը ջարդ ու փշուր եղաւ. ապա ժողովականների մի փոքր մասը թափվեց նախագահի սեղանի շուրջը և ընտրել տուեց 9 հոգին, այսինքն Կիրակոսը Մարկոսի անունը գրել տուեց, Գէվօն՝ Արամի, Արամը՝ Բագրատի, Ցակոն՝ Մկրտչի և այլն, ու ընտրութիւնը վերջացաւ *), այնպէս որ մի 10—12 մարդ 9 հոգու ընտրեցին, իսկ միւս մեծամասնութիւնը, որ աղմուկի խլացնող ձայնի տակ էր մինչև վերջ, չիմացաւ, թէ ո՛վ ում է ընտրում, քանի որ երբ ընտրողների մի գիլ ազդեցիկ ձայն գոռում էր «չենք ուզում», ցածում ամբոխը արձագանք էր տալիս՝ «չենք ուզում», իսկ երբ մէկը այդ ձայնից բղաւում էր՝ «ուզում ենք», ամբոխը կրկնում էր՝ «ուզում ենք, ուզում ենք...»։

Ահա այդպէս վերջացաւ մեր քաղաքային հասարակական տարեկան ժողովը, որի դէմ, ինչպէս լսում ենք, բողոքներ են պատրաստվում ուղարկվելու նահանգապետին։ Սակայն այդ մասին գուցէ գրեմ իր ժամանակին, երբ հետևանքի մասին տեղեկութիւն կունենամ։

Որսորդ

*) Իսկ նախագահը այդ աղմուկի ազդեցութեամբ շուարել-մնացել էր. և ուրիշ մի կէրպ վերջ տար աղմուկին և իր օձիքը ազատէր ընտրողների քմահաճոյքից՝ գրեց Ցակոյի ընտրածի անունն էլ, Գէվօյին է էլ, Արամինն է... Ուրիշ կերպ անկարելի է, քանի որ մեր հասարակական ժողովները միշտ այդ տակտիկայով են առաջնորդվում... Ո.

ՄԵՐ ԳԻՒՂԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՎՆԱՍԱԿԱՆ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ ՄԷԿԸ

Ամենքին յայտնի է, որ այժմ մեր գիւղական հայ ժողովրդի կացութիւնը, նրա կեանքը, ապրուստը այն չէ, ինչ որ սրանից 20 կամ 30 տարի առաջ էր։ Այն էլ գաղտնիք չէ, որ այժմ նրա ունեցած հողը, ուժասպառ լինելով, այլևս բաւարարութիւն չէ տալիս օրէ-ցօր բազմացող շինականին, ու քանի գնում՝ այնքան դժուար դրութիւն է ստեղծվում նրա համար։ Նախկին տարիներում գիւղացին որքան էլ որ փողի կարիք ունենար, որքան էլ դրսից չնչին վաստակ բերէր իր տուն, այնուամենայնիւ նա էլի գոնէ ապրում էր բաւարար կերպով։ Հէնց իր տանը երկրագործը ունէր այն ժամանակ առատութեամբ հաց, որովհետև հողը աւելինք էր տալիս, տանը առատ էր թէ իւղ, թէ պանիր և թէ այլ պաշարեղէն, հնարաւորութիւն ունէր պահելու բաւական քանակութեամբ ընտանի կենդանիներ՝ կով, ոչխար, այծ և այլն. այդ կողմից նա երջանիկ էր։ Նոյն իսկ փողի կարիք ունեցած դէպքում գիւղացին ծախում էր իր ունեցածից աւելորդ մասը և նրանով բաւարարութիւն տալիս տան անհրաժեշտ ծախքերին։ Իսկ հիմա. հիմա բոլորովին հակապատկեր է ներկայացնում նախկին կեանքի։

Այսօր հայ գիւղացին ոչ թէ ծախու ոչինչ չունի իր տանը, այլ նոյն իսկ իր գերդաստանի, իր զաւակների համար օրական ուտելու ցամաք հաց անգամ դժուար է գտնում, էլ չեմ ասում իւղի, պանրի, կաթի մասին, որոնք միմիայն մի քանի շատ քիչ ապահով համարված ընտանիքներում կարելի է գտնել մի ամբողջ գիւղի մէջ։ Չը նայելով դրան, չը նայելով որ նա, գիւղացին, այսօր տանը ոչինչ չունի, ոչ հաց, ոչ փող, ոչ ապրուստ, ոչ հագուստ, այնուամենայնիւ նա դարձեալ շռայլողի գերումն է, էլի ձեռք չէ վերցնում իր նախնիների թողած վնասակար պայմաններից, իր տնտեսութեան հիմքը քանդող վատ օրինակներից։ Խօսքս կանանց զարդերի մասին է։ Որքան էլ մեր գիւղացին լինի աղքատ, խեղճ, պարտքերի տակ ճնշված՝ այդքան զարդ ու ցաւի մէջ էլ նոյն իսկ եթէ պատահեց՝ որ որդուն պիտի պսակի, նա անպայման իր նորահարսի ճակատը պիտի զարդարի ոսկու շարքով, իսկ մէջքը՝ արծաթեայ քամարով (բացառութիւնները շատ չնչին են). Թէկուզ դրանց տուած փողը (40—50 ր.) ինքը վերցրած լինի վաշխառուից ամենածանր տոկոսով, այդ փոյթ չէ նրա համար։ «Ինչո՞ւ Կիրակոսի կամ Պետրոսի հարսը ոսկով, արծաթով զարդարված լինի, իսկ իմ հարսը՝ ոչ. այդ ինչպէս կարելի է»—ասում է խեղճ գիւղացին ու իր ոյժից վեր ջանք է գործ դնում հարևաններից յետ չը մնալ, տալիս է հարկաւոր գումարը և առնում այդ զարդերը։ Ընթերցողը թող գուշակէ թէ՝ որպիսի քայքայող հետևանքներ կը հասցնի գիւղացուն այդպիսի միանգամայն աւելորդ ծախքեր անելը, մանաւանդ ձախորդ տարիներում, երբ 40 կամ 50 ր. փողը մեծ գումար է մի գիւղական խեղճ ընտանիքի համար։ Մի շարք կորստաբեր սովորութիւնների հետ՝ այս վերջինս էլ հարիւրաւոր տարիներից յետոյ՝ այսօր հայ կեանքում, նրա ոյժից ընկած օջախում, իր պատուաւոր տեղն ունի բռնած և որը պակաս աւերիչ չէ միւսներից։ Նման անմիտ շռայլութիւնները արմատացած են առաւելապէս բասենցի ժողովրդի մէջ, որը մտաւորապէս աւելի ստոր աստիճանի վրա է կանգնած միւսներից։

Հայ գիւղացու բարեկամ և ի սրտէ նրան բարիք ցանկացող անձանց բարոյական պարտականութիւնն է իրանց խելացի քարոզներով կռուել այս և սրա նման տնաւեր երևոյթների դէմ։

Յովհ. Համբարեան

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Պետերբուրգ, 7 մայիսի

Նախագահում է Կապուստինը։

Շարունակվում է բարձր տարրական դպրոցների կանօնադրութեան նախագծի յօդուածային քննութիւնը։

1—8 յօդուածները ընդունվում են մասնաժողովի խմբագրութեամբ։

Վիճաբանութիւններ է յարուցում 9-րդ յօդուածը, որ որոշում է դասաւանդութեան ծրագիրը բարձր տարրական դպրոցներում։ Հանդէս են գալիս Իսա-Մամէդով, Եռիկէեվ, Գարուսէվիչ, Սադաթէլեան, Պարչէվսկի, Հայդարով, բարոն Մէյէնդորֆ, Չխէիձէ, Անդրէյչուկ։

Զեկուցանող ֆօն-Անրէպը վկայում է, որ 9-րդ յօդուածի նկատմամբ սկզբունքային ուղղումներ ներկայացված են շատ և շատ, բայց ուղղումների և ճառերի մէջ չը կայ և ոչ մի խօսք, որ ասված չը լինի տարրական կրթութեան նախագծի քննութեան ժամանակ։ «Անընդունելի է այն միտքը, թէ պետութեան մէջ որևէ ազգաբնակութեան շահերը հակադիր են լինելու համապետական շահերին։ Մենք չը պէտք է խանգարենք առանձին ազգութիւնների նախաձեռնութեան և նրանց սեփական դպրոցների տարբերութեան, սակայն պետական դպրոցը պէտք է հետամուտ լինի բոլոր ժողովուրդներին ընդհանուր պետութեան իդէալներով միացնելու միակ նպատակին»։ Զեկուցանողն առաջարկում է մերժել բոլոր ուղղումները, բացի հոկտ. 17-ի միութեան ֆրակցիայի խմբագրական ուղղումների և Մէյէնդօրֆի ուղղման այն մասից, որ ամեն մի դաւանութիւն պահպանէ այն իրաւունքները և արտօնութիւնները, որպիսինները իւրացրել է նա։

Քուէարկութեամբ 9-րդ յօդուածը երկու ծանօթութիւններով ընդունվում է մասնաժողովի խմբագրութեամբ զեկուցանողի ընդունած ուղղումներով. մնացած ուղղումները մերժվում են։ 9-րդ յօդուածը լրացվում է Տիչինինի առաջարկութեամբ երրորդ ծանօթութեամբ, որի ոյժով ռուս, վէլիկոռուս, մալոռուս և բէլոռուս այլադաւան երեխաներին կրօնը աւանդվելու է ռուսերէն։

11-րդ յօդուածի նկատմամբ, որ համարթւում է, թէ ինչպիսի առարկաներ կարող են աւանդվել իբրև ոչ-պարտադիր, ընդունվում է Կլիւժէվի ուղղումը, որ այդ առարկաների թւում մտցնում է գիւղատնտեսական գիտելիքներ. նաև ընդունվում է Գարուսէվիչի ուղղումը՝ թէ պարտադիր առարկաների մէջ կարելի է մտցնել նաև տեղական լեզուն այն ուսուցիչների համար, որոնց համար նա հանդիսանում է մայրենի։ Ընդունվում է սահմ.-ռամկավարների ուղղումը, թէ ուսուցման համար կարող է նշանակվել առանձին վճար։

20-րդ յօդուածի վերաբերմամբ, որ որոշում է ցենզ այլադաւանների կրօնուսոյցների համար, ընդունվեց Կօվալևսկիի ուղղումը, որ վերականգնում է օրինագծի մինիստրական խմբագրութիւնը, որ պահանջում է այդ կրօնուսոյցների համար ստանալ միջնակարգից ոչ պակաս կրթութիւն, և Մացեևիչի ուղղումը այն մասին, որ հռոմա-կաթօլիկ կրօնուսոյցները թոյլատրվում են դասաւանդութեան հոգևոր իշխանութեան առաջարկութեամբ և նահանգապետի համաձայնութեամբ։

Հոգաբարձական խորհուրդների մասին 28-րդ յօդուածի քննութեան ժամանակ ժող. լուս. մինիստրի օգնականը մատնանշեց, որ այդ գործում մինիստրութիւնը կամենում է գործել հասարակութեան հետ միասին։

Վօրօնկօվը եւ ֆօն-Անրէպը, ոգևորելով մինստրի օգնականի խօսքերը, առաջարկում են յօդուածը սահմ.-ռամկավարների խմբագրութեամբ, որի համաձայն հոգաբարձական խորհուրդների կազմը որոշում է ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուն, սակայն նրանց մէջ պարտաւորապէս մասնակցելու են զեմստվոյին կամ քաղաքային ինքնավարութեան [illegible] աշակերտների ծնողների ժողովի անդամներից մէկը։ Այս խմբագրութեամբ յօդուածը ընդունվում է։

46-րդ յօդուածը ընդունվում է հոկտեմբերեանների խմբագրութեամբ, որ որոշում է, թէ բարձր տարրական դպրոցի սաները կարող են անցնել միջնակարգ կրթական հաստատութիւնների համապատասխան դասարանները։

Վերջում ամբողջ օրինագիծը ընդունվում է։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Պետերբուրգում, բարձր կրթական հաստատութիւնների հարցով զբաղվող յանձնաժողովը ի միջի այլոց որոշել է, որ կովկասեան համալսարանի բացման և կահաւորման ծախքերի մէջ, բացի տեղական միջոցներից, մասնակցելու է նաև պետական գանձատունը։

✦ Բագուի Հայոց Կուլտուրական Միութիւնը Խաչատուր Աբովեանի յիշատակին Երևանում կանգնեցնելիք արձանի առիթով դիմել է Հայոց Ազգագրական Ընկերութեան խորհրդին՝ խնդրելով Թիֆլիսի հայ մամուլի և գեղարուեստի ներկայացուցիչներից մի ընդհանուր ժողով գումարել և ընտրել երկու ներկայացուցիչ, որոնք իբրև ժիւրիի անդամ Բագւում ընտրված անդամների հետ ձայնի հաւասար իրաւունքով մասնակցեն Բագւում մայիսի 15-ին կայանալիք ժիւրիի նիստերին։ Ազգագրական Ընկերութեան խորհուրդը այդ խնդրի առիթով երէկ, երկուշաբթի, ամսիս 9-ին, ընդհ. ժողով է, նշանակել երկու ներկայացուցիչների ընտրութեան խնդրով զբաղվելու համար։

✦ Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլ տուեց քաղաքային վարչութեանը մաս-մաս վաճառել 150 դեսեատին հողաբաժին Նաւթլուղում յօգուտ կովկասեան բարձր կրթական հաստատութեան և հրաւիրել պրոֆ. Սիվէրսին Պետերբուրգից՝ քաղաքային վարչութեան հաշւապահութիւնը կանօնաւոր հիմքերի վրա դնելու համար։

✦ Քաղաքային դումայական մասնաժողովը էլէկտրաքարշի ընկերութեան ուշադրութիւնն է դարձրել վագոնների լուսաւորութեան վրա։

✦ Թիֆլիսի թեմի բոլոր հայ ծխական դպրոցներում պարապմունքներն աւարտվելու են մայիսի 25-ին։

✦ Թիֆլիս է եկել և մտադիր է դասախօսութիւն կարդալ հայկական հին ճարտարապետութեան մասին Գարեգին վարդապետ Յովսէփեանը։

✦ Թիֆլիսում եղանակը վերջերս դարձել է անձրևային։

✦ Մայիսի 11-ին, չորեքշաբթի Թիֆլիսի ժողովարանում տեղի կունենայ օպերային երգիչ Ղուկասեանի և նրա տիկնոջ (տիկին Արդի) համերգը։ Երկու երիտասարդ արտիստները քաջ ծանօթ են հասարակութեանը Արքունական թատրոնի նախանցեալ տարվայ սեզօնից, երբ նրանց հանդէս գալը միշտ էլ գոհացում է պատճառել երաժշտասէրներին։ Ծրագիրը կազմված է աչող։

✦ Մենք ստացանք Րիգայի հայ ուսանողութիւնից հեռագիր՝ հայ գրող Շիրվանզադէի յոբելեանի առիթով։ Ստացել ենք և ուրիշ տեղերից շնորհաւորական հեռագիրներ և յօդուածներ։ Որովհետև յոբելեանը յետաձգված է մայիսի 22-ին, ուստի մենք կը տպենք այդ օրը ստացված հեռագիրները և յօդուածները։

✦ Բագւում նահանգական ատեանը, քննելով քաղ. դումայի ընտրութիւնների առիթով ներկայացված գանգատը, 4-ժամեայ մանրազնին քննութիւնից յետոյ՝ որոշել է ընտրութիւնները ամբողջովին բեկել և կատարել տալ նոր ընտրութիւններ։

✦ Ցաշտուն գիւղից (Զանգեզուրի գաւ.) մեզ գրում են, որ ապրիլի 14-ին 4-րդ մասի պրիստաւը իր ստրաժնիկների հետ Մեղրիից գնացել է այդ գիւղը, շրջապատել գիւղի չորս կողմը և սկսել խուզարկել գիւղի մի քանի տները, ուր ոչինչ չէ գտնվել։ Ապա, շնորհիւ որոշ մարդկանց ցուցմունքների, ոստիկանութիւնը մտել է եղբարք Հաթամեանների մարագը և այնտեղ բաւականի զէնք գտել։ Նամակագիրն ասում է, որ սա արդէն խուզարկութեան երկրորդ դէպքն է։ Խուզարկութեան ժամանակ ձերբակալութիւն չէ եղել։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 9 մայիսի

Թոյլ տուէք «Մշակի» միջոցով խորին շնորհակալութիւնս յայտնել Թիֆլիսի թեմի կառավարիչ Եփրեմ եպիսկոպոսին, Գարեգին և Բենիկ վարդապետներին, քահանայական և սպասաւորների դասին, Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձութեանը և տեսչին, նոյն դպրոցի երգեցիկ խմբի խմբապետ Ս. Մելիքեանին, խմբի երգիչներին, վրաց «Սախալխո Գազէթի» լրագրի խմբագիր Ն. Կուրդղէլաշվիլիին և վրաց թերթերի աշխատակիցներին, հայ մամուլի և հասարակական հաստատութիւնների ներկայացուցիչներին, հայ ու օտարազգի բազմաթիւ գործիչներին և ստուարաթիւ հասարակութեան, որոնք իրանց խորին ցաւակցութիւնը յայտնելով ողբացեալ ջութակահար Դաւիթ Դաւթեանի դառնաղէտ մահվան առիթով, մասնակցեցին Վանքի աւագ եկեղեցում, մայիսի 8-ին, հանգուցեալի յիշատակին կատարված հոգեհանգստին։ Շնորհակալութիւն նմանապէս հանգուցեալի այն հայրենակիցներին, որոնք [illegible] գործում և ցաւակցական հեռագիր ուղարկեցին հանգուցեալ արուեստագէտի վշտահար ծնողներին։

Ցար. Գասպարեան

—

Թիֆլիս, 4 մայիսի

Թիֆլիսի հասարակութեան մէջ վերջին օրերս տարածվել է լուր, թէ իբր Դիլիջանում երևացել է մենինգիտ հիւանդութիւնը, որին շատերը զոհ են գնացել։ Այդ լուրը մինչև անգամ լոյս է տեսել «Հորիզոնի» № 89-ի մէջ, որի հերքումը տպված է նոյն լրագրի № 92-ում, բայց այսօր «Հորիզոնի» № 93-ում տպվել է նորից մի նամակ Ա. Ապրեսեանի ստորագրութեամբ, որի մէջ պարոնը թէև թերահաւատութեամբ է վերաբերվում, բայց ցանկութիւն է յայտնում, որ ստուգվի այդ տեղեկութիւնը։ Որովհետև ես երկու օր է, ինչ որ եկել եմ Դիլիջանից, ուստի պարտք եմ համարում յայտնել ի գիտութիւն հասարակութեան, որ այդ լուրը մենինգիտի մասին անհիմն է և սխալ։ Դիլիջանում չը կայ ոչ մի տեսակի տարափոխիկ հիւանդութիւն։

Արշակ Անանեան

Ի՞ՆՉ ԴՆԵԼ ՂԱԶԱԽ ՔԱՂԱՔԻ ՓԱԿՎՈՂ ԾԽԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՏԵՂԸ

Ղազախ փոքրիկ գաւառական քաղաքում, ուր կան հարիւրից աւելի հայ ընտանիքներ, շատ տանջվեցի, չարչարվեցի ծխական ուսումնարանի գոյութիւնը պահպանել, բայց 4 տարի շարունակ ամեն հնար գործ դնելուց յետոյ՝ հիասթափված յետ եմ փախչում ասպարէզից և դպրոցը թողնում բաղդի կամքին, ուրիշ խօսքով ասած՝ թողնում եմ փակվելու։

Այո, նա անպատճառ կը փակվի և ցաւ ի սիրտ պիտի ասեմ, որ չը կայ մի նշոյլ, մի գրաւական, որ նշմարել տայ ինձ, թէ գէթ հեռու ապագայում կարող է վերաբացվել։

Անցած երկու տարիներում աջողութիւնը կարծես թէ ժպտաց ինձ. մեր աշակերտների թիւը 50-ից անցաւ, ունեցանք 4 բաժանմունք երկու ուսուցչով, որին սակաւ չը նպաստեց տիկ. Սարգսեան, բայց այս տարի մնաց 3 բաժանմունք մի ուսուցչով և ամենաողորմելի բիւջէով։

Մեր դպրոցի յետադիմութեան պատճառներից ամենամեծն ու թշւառը դրամական տագնապն էր. այդ արդէն ընդհանուր ցաւ է և պարզ ամենքի համար. սակայն կար և մի այլ պատճառ, որը անվերջ հարուածում էր մեր դպրոցի գոյութեան և տարաւ յաղթանակը։

Օտարասիրութիւնը երբ չէ քանդել հայի տունը. ըստ ժողովրդական առածի՝ «Էլոնց (ուրիշների) հարսը երբ չէ եղել գէգի» (սերուն)։

Մեր դպրոցի հակայ ախոյեանը տեղիս ռուսաց երկդասեան դպրոցն էր, որը իր արժանաւորութեամբ, համբաւով և օտարութեամբ գրաւեց երեխայատէրերի ուշա-

[illegible]

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

[illegible]

◆ Էս-դեկների, էս-էրների և «Դաշնակցութիւն» կուսակցութեան դատաբանը Պարիզում միաձայն արդարացրեց «Նոր-Դարի» խմբագիր Սպանդար Սպանդարեանին պրօվակացիայի մէջ մեղադրվելուց։ Պարզվեց, որ պահնորդական բաժանմունքում ծառայել է նրա եղբայրը՝ Կոնստանդին Սպանդարեանը, որին Վէյսմանը հրաւիրել էր լուսաբանելու հայկական շարժումը Կովկասում։ Նա ծառայել է Թիֆլիսի պահնորդական բաժանմունքում 1903 թւի սեպտեմբերից մինչև 1904 թւի յունվարը։

◆ Պետական Դումայի ամառային արձակուրդների համար արձակվում է մայիսի 13-ին։

◆ Տաւրիկեան պալատում յամառ կերպով խօսում են, որ այս չորեքշաբթի համալսարանական կանոնադրութեան առիթով բացատրութիւններ է տալու Պ. Ա. Ստոլիպինը։

◆ «Земщина»-ն պահանջում է թոյլ չը տալ մանկէդական դպրոցներ, որոնք վարդապետում են երիտասարդ մանկէդական շարժում։

◆ Խարկովի համալսարանից ուսման վճարը չը տալու համար արձակվեցին 300-ից աւելի ուսանողներ։

◆ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրը հրաժարվեց այլ ևս համալսարանական նոր նախագիծ ներկայացնել Պետական Դումային։

◆ Պետերբուրգում կատարվեցին խուզարկութիւններ ուսանողների մօտ։

◆ Մայիսի 2-ին III խաղարկութեան 200,000 րուբլին տարաւ Խերսոնի մասնաւոր փաստաբան Իլչաէնի տոմսը։

◆ Ռուսաց սինոդի օբէր-պրօկուրօր Լուկիանովի հրաժարականը կապում են Իլիոդոր աբեղայի գործի հետ, որի պալատական բարձր պաշտօնեաների պաշտպանութեան դէմ Լուկիանովն անզօր էր մաքառելու։

◆ Բուխարայում ժողովրդական յուզմունքներ են բէկերի դէմ։ Ուղարկված են զօրքեր։

◆ Պետերբուրգի կանանց բժշկական ինստիտուտի նախկին վերատեսուչ պրօֆ. Սալազկինը շարունակում է ստանալ համակրական հեռագրեր։

◆ Երբ ալբան ապստամբները ռմբակոծեցին Պոդգորիցան, թիւրք զօրքերը թողին դիրքերը և փախան Տուզա, ձգելով զէնքերը, մթերքները և դրօշակները։

◆ Կ. Պոլսում դեմոկրատական [illegible] լուրվեց։

◆ «Թանինի» փոխարէն Կ. Պոլսում երևաց նոր օրգան, որ շարունակում է պոլեմիկան նախկին մինիստր Ջավիդի խմբագրութեամբ։

◆ Նախկին սուլթան Աբդուլ-Համիդը ցոյց է տալիս խելագարութեան նշաններ։

◆ Սալօնիկից հեռագրում են, որ, պաշտօնական տեղեկութիւնների համաձայն, գարիբալդիականների մի մեծ խումբ գտնվում է Կորֆու կղզում և պատրաստվում է մտնել Թիւրքաց երկիրը։

◆ Իտալական իշխանութիւնները դատ են սկսել Գարիբալդիի դէմ. մեղադրվում է նա հայրենիքի շահերի դէմ գնալու մէջ։ Եթէ նա փորձէ իր բարեկամների հետ մեկնել, կարգադրված է կալանաւորել նրան։

◆ Մանջուրական փոխարքային իրաւունք է տրված ժողովել տուրքերով և փոխառութիւններով 50 միլիօն՝ զօրքի վերակազմութեան, ճանապարհներ բանալու և նաւագնացութիւնը կանոնաւորելու համար։

◆ Ռուսաստանը և Եապոնիան միասին հանդէս են գալիս ընդդէմ չինական փոխառութեան։

◆ Գուչկովը յայտնում է, որ չինական զօրքը հեռու է կատարելագործութիւնից։

◆ Վիէննայի դիպլօմատիական շրջաններում հաւատացած են, որ ռուս-չինական պատերազմի մասին տարածված յուզիչ լուրերն անհիմն են։

◆ Գերմանական մամուլը չափազանց յուզված է ռուսաց պաշտօնական հաղորդագրութիւնից Մարօկկոյի մասին։

◆ Պարսկական մէջլիսը թոյլատրեց փոխառութեան գումարներով ձեռք բերել հրացաններ Ռուսաստանում։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

7 մայիսի

ԿԱՄԵՆԵՑ-ՊՈԴՈԼՍԿ։ Հեղեղը՝ աղաւնու ձուաչափ կարկտի հետ՝ ահագին վնասներ տուեց։ Սմոտրիկ գետը վարարելով կայարանները ծածկել է։

ՆԻԿՈԼԱՅԵՎՍԿ։ Զինուորական մինիստրը դիտում է ամրութիւնները։

Շանխայ քաղաքը ճանաչվում է ժանտախտից ազատ։

ԲԵՐԼԻՆ։ Լանդտագը 156 ձայնով ընդդէմ 155-ի ընդունեց դեակները այրելու օրինագիծը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Նորից հիւանդացաւ առևտրի մինիստրի օգնական Միլլէրը։

Գրաւվեցին «Синій Журналъ»-ի 18—20 և «Звѣзда» լրագրի մայիսի 7-ի համարները։

8 մայիսի

ՆԻԿՈԼԱՅԵՎՍԿ։ Զինուորական մինիստրը, նայելով բերդը, մեկնեց Խաբարովսկ։

ԼԻԲԱՎԱ։ Ուրագանը կարկտի հետ լուրջ վնասներ տուեց։ Մրգատու այգիները փչացան։

ՏԻՐԱԺ

III փոխառ. խաղարկու տոմսերի

Տարած գումար 200,000 ր.	1469	34
75,000 „	1944	2
40,000 „	644	26
25,000 „	1946	43
10,000 „	2422	37
	7078	40
	7190	36
8,000 „	9613	22
	15598	50
	15525	31
	9514	23
	14341	38
5,000 „	8020	47
	13680	11
	858	1
	2799	50
	7525	30
	1378	39
	4192	5
	5603	35

Հազարական րուբլի

№№ սերիայի	№№ տոմսի	№№ սերիայի	№№ տոմսի	№№ սերիայի	№№ տոմսի
12214	16	6891	4	9719	41
9583	48	15726	28	12680	12
2137	34	1242	13	6014	11
6121	18	4182	27	1454	49
14569	41	9921	10	13802	9
13394	47	3265	18	10472	48
14438	12	9034	44.		

Հինգ հարիւրական րուբլի

№№ սերիայի	№№ տոմսի	№№ սերիայի	№№ տոմսի	№№ սերիայի	№№ տոմսի
14520	7	11105	45	14060	36
4665	2	5508	21	4257	3
2329	41	10845	34	13400	34
8283	35	4336	8	4582	43
4421	34	10036	39	1425	20
8797	40	5001	38	3282	36
9124	5	4393	30	7729	16
7827	37	12114	2	549	48
11572	1	8580	13	14608	7
12301	45	15470	28	7377	43
11518	13	7371	11	957	42
11098	37	6433	27	6660	6
5909	11	2363	10	12496	28
452	23	2176	41	9824	19
14577	32	13739	30	6966	3
12536	33	2320	35	13066	34
15483	30	2098	12	4473	10
10592	38	13520	10	10709	4
8223	28	8887	40	13659	20
4465	25	1888	10	8123	44
2169	29	2799	26	10244	25
6085	26	1957	39	8208	42
10329	41	15093	15	14855	48
10852	16	15325	29	6144	26
6191	31	12465	43	301	16
9998	48	6725	23	1617	44
2335	28	6268	12	9196	3
1583	8	11977	28	3117	35
14067	11	11900	29	10834	42
9953	21	15941	15	4513	24
6885	21	9201	36	10097	38
6125	33	12727	26	15377	6
1594	49	15926	19	6898	48
15897	47	1205	37	14303	47
2742	1	13119	4	151	18
13680	36	14739	29	13649	10
2423	30	13608	45	10883	36
1501	19	6642	23	7713	13
13754	32	7883	7	8153	32
13577	40	15059	49	13331	48
3537	26	5612	40	7465	41
6472	7	3511	13	5300	28
5882	8	11683	17	1159	45
3937	13	8806	6	11326	39
10454	35	14778	45	14067	25
7182	48	7141	7	5571	10
15415	23	1011	18	1411	9
474	49	1376	37	13659	47
1135	50	4243	10	3535	27
9728	14	12227	21	8668	49
15272	41	13315	36	12850	26
12002	24	7453	26	7140	13
7410	46	12053	32	9531	5
15424	42	507	41	8527	43
2760	14	4288	15	6771	22
4186	8	1772	27	8540	25
2257	50	2873	23	3770	34
4774	11	9525	30	7605	42
3508	50	2681	32	14060	18
1924	25	15284	22	12061	21
3228	16	11495	31	14690	29
1808	17	10356	3	8726	30
17400	19	15219	43	15325	34
5704	22	3142	2	9390	44
17439	3	9971	33	4737	39
4354	35	15718	23	13010	33
13255	41	2935	37	11356	4
634	3	5292	4	5537	30
9525	4	890	22	9705	18
4259	22	11585	16	957	35
10417	19	13441	37	3331	49
2356	47	13212	32	4486	44
13777	31	9311	30	10740	9
1889	26	10047	30	15145	22
1027	3	1327	29	7760	12
10253	11	10409	14	4261	9
8320	2	7318	6	5503	11
5282	2	1734	5	8391	18
6971	42	1912	35	2803	37
6215	16	8990	2	8289	30
6516	42	6932	44	1050	13
6075	22	10721	46	333	45
10690	25	8515	34	15941	38.

Հանգած խաղատոմսեր

№№ սերիայի	№№ սերիայի	№№ սերիայի	№№ սերիայի	№№ սերիայի
15274	11884	12706	6385	5183
3635	12806	4532	5236	12877
599	1665	12763	13452	2458
2550	13945	9688	2717	12653
4578	9431	15077	7780	1490
14440	5781	15500	737	14161
4385	8182	12257	3628	5497
4416	4999	12928	3312	15068
7131	10775	1949	14568	6913
3037	15778	4489	436	9517
2326	6614	14386	434	1869
13149	12079	1194	180	9065
4988	7666	12536	15928	1071
6126	10729	15292	15212	12056
14052	11581	5020	13220	7643
7263	2337	2615	4004	462
14647	12037	7234	4206	4447
15416	7734	5112	10079	15503
7492	5057	11513	432	802
15643	590	10779	325	1035
12052	13482	2305	2900	2611
9562	5250	1089	14888	9339
11288	13578	15607	12240	15148
14595	5304	12712	5677	2588
14619	2030	10098	10350	6889
1513	10241	11571	4193	14304
4328	11566	15043	5536	13356
8327	10164	9505	13277	15147
2413	6965	13715	2693	13016
2618	11613	15727	8512	1427
12767	15083	8560	8303	8480
13878	9345	5327	8094	12265
12018	13898	12543	1961	4643
14378	3136	11677	14855	13471
13458	10571	2668	5468	1534
12268	8797	14659	13608	7837
15548	8824	3364	7974	15375
5949	13026	13190	14608	8761
10443	11369	7851	6880	1967
14328	9644	15577	6088	10785

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ամառային երթևեկութիւն)

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ արագ № 2 գնացքը՝ 9 ժ. 38 ր. առաւօտ., Աղստաֆա է հասնում 12 ժ. 15 ր. կէսօրին, Գանձակ՝ 2 ժ. 47 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. 20 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 10 ր. երեկ., Բալաջարի՝ 11 ժ. գիշ., Բագու՝ 11 ժ. 33 ր. գիշեր.։ **Պօստատար № 4 գնացքը**՝ 12 ժ. 36 ր. գիշ., Աղստաֆա է հասնում 3 ժ. 28 ր. գիշ., Գանձակ՝ 6 ժ. 37 առաւօտ., Եւլախ՝ 8 ժ. 35 ր. առաւօտ., Հաջի-Կաբուլ՝ 1 ժ. 7 ր. կէսօր., Բալաջարի՝ 4 ժ. 24 ր. ցերեկ., Բագու՝ 5 ժ. 42 ր. ցերեկ.։ **Մարդատար № 6 գնացքը**՝ 3 ժ. 34 ր. ցեր., Աղստաֆա է հասնում՝ 6 ժ. 46 ր. երեկ., Գանձակ՝ 9 ժ. 57 ր. երեկ., Եւլախ՝ 11 ժ. 54 ր. գիշեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 4 ժ. 22 ր. գիշ., Բալաջարի՝ 7 ժ. 36 ր. առաւօտ., Բագու՝ 8 ժամ 13 ր. առաւօտ.։ **Խառն գնացքը**՝ IV կարգի վագոններով ըստ հարկի կարևորութեան՝ 5 ժ. 15 ր. գիշ., Աղստաֆա է հասնում 9 ժ., 19 ր. առաւօտ., Գանձակ՝ 1 ժ. 36 ր. ցեր., Եւլախ՝ 5 [illegible] Բալաջարի՝ 4 ժ. 33 ր. գիշ., Բագու՝ 5 ժ. 44 ր. առ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ **պօստատար № 74/75**՝ 1 ժ. գիշ., Ղարաքիլիսա է հասնում 8 ժ. 16 ր. առաւօտ., Ալէքսանդրօպօլ՝ 11 ժ. 50 ր. ցերեկ., Էջմիածին կայար.՝ 5 ժ. 7 ր. երեկ., Ուլուխանլու՝ 5 ժ. 34 ր. երեկ. (առանց Երևան մտնելու)։ Սակայն Ուլուխանլուից առանձին գնացքը ուղարկվում է Երևան 6 ժ. 11 ր. երեկ. և հասնում է Երևան 6 ժ. 54 ր. երեկ., Նախիջևան՝ 11 ժ. 2 ր. գիշեր., Ջուլֆա՝ 12 ժ. 46 ր. գիշերվայ։ **Մարդատար-ապրանքատար № 78/79 գնացքը**՝ 5 ժ. 48 ր. երեկ., Ղարաքիլիսա է հասնում 1 ժ. գիշերվայ՝ Ալէքսանդրօպօլ՝ 4 ժ. 34 ր. գիշ., Էջմիածին կայարան, 9 ժ. 45 ր. առաւ., Երևան՝ 11 ժ. 10 ր. ցերեկվայ և սրանից դէնը այլևս չէ գնում։

ԲԱԹՈՒՄ՝ **արագ. № 1 գնացքը**՝ 11 ժ. 8 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 2 ժ. 10 ր. գիշ., Բաթում՝ 9 ժ. 43 ր. առաւօտ։ **Պօստատար № 3 գնացքը**՝ 10 ժ. 47 ր. առ., Միխայլօվօ է հասնում 3 ժ. ցերեկվայ, Բաթում՝ 12 ժ. 35 ր. գիշ.։ **Մարդատար № 5 գնացքը** 5 ժ. 15 ր. երեկ., Միխայլօվօ է հասնում 9 ժ. 27 ր. երեկ., Բաթում՝ 6 ժ. 26 ր. առ.։ **Խառն գնացքը** IV կարգի վագոններով ըստ հարկի կարևորութեան 10 ժ. 3 ր. երեկ., Միխայլօվօ է հասնում 4 ժ. 41 ր. գիշ., Բաթում՝ 6 ժ. 4 ր. երեկոյեան։

ԲՈՐԺՈՄ՝ **մարդատար № 7/8 գնացքը**՝ 8 ժ. 18 ր. առաւօտ., Գօրի է հասնում 10 ժ. 52 ր. առ., Բօրժօմ՝ 1 ժ. 38 ր. ցերեկ.։ **Մարդատար № 9/10 գնացքը**՝ 3 ժ. ցերեկ., Գօրի է հասնում 5 ժ. 34 ր. երեկ., Բօրժօմ՝ 8 ժ. 28 ր. երեկոյեան։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ **մարդատար № 5 գնացքը**՝ 4 ժ. 25 ր. ցերեկ.։ **Պօստատար № 3 գնացքը**՝ 9 ժ. 52 ր. առ.։ **Արագ № 1 գնացքը**՝ 10 ժ. 24 ր. երեկ.։ **Խառն գնացքը** IV կարգի վագոններով՝ 9 ժ. 5 ր. երեկ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ **պօստատար № 72/73 գնացքը**՝ 7 ժ. 38 առաւօտ.։ **Մարդատար-ապրանքատար**՝ № 80/81 **գնացքը**՝ 1 ժ. 26 ր. ցերեկվայ։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ **արագ № 2 գնացքը**՝ 8 ժ. 52 ր. առաւօտեան։ **Պօստատար № 4 գնացքը**՝ 11 ժ. 40 ր. գիշ.։ **Մարդատար № 6 գնացքը**՝ 2 ժ. 54 ցերեկ. **Խառն գնացքը** IV կարգի վագոններով՝ 4 ժ. 17 ր. գիշերվայ։

ԲՈՐԺՈՄԻՑ՝ **Մարդատար № 9/10 գնացքը**՝ 9 ժ. 28 ր. գիշ.։ **Մարդատար № 7/8 գնացքը**՝ 7 ժ. 18 ր. առաւօտեան։

Ծանօթութիւն.—Արագ գնացքներով (№ 2՝ Թիֆլիսից Բագու՝ և № 1 Բագու-Թիֆլիս) առանց վագոնը փոփոխելու կարելի է հաղորդակցել Թիֆլիս-Բագու-Ռօստով, միայն վճարելով պլացկարտի գինը։

Մայիսի 15-ից սահմանվելու է արագ գնացքներում անմիջական հաղորդակցութիւն առանց վագոն փոխելու Թիֆլիս-Բագու-Կիսլօվօդսկ միայն **միխս** վագոնով I և II կարգի։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
«606»-Ի ՆԵՐԱՐԿՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Ջ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մարթու, վեներական, վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՁԱՑ—12½—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1½—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՁԱՑ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիում) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
3. 0—47

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ
Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների։
Ընդունում է հիւանդներին՝
Առաւօտեան ժամը 12-1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։
Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։
Կուկիա, Սեմենօվսկայա փողոց, № 16.
Տէլէֆօն № 40.
(ե.ու.կ.) 220. 100—22

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ և ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունել. ամեն օր (առաւօտ. ժ. 9—12 / երեկոյեան ժ. 5—7)
(ե. հ. կ.) 1254. 100—65

Դ-ր Վ. ԱՐԾՐՈՒՆԻՆ
ՄԵԿՆԵՑ ՊԵՍՏԻԳՕՐՍԿ (Կովկասեան հանքային Ջրեր), որտեղ կընդունի հիւանդներին մինչև սեպտեմբերի 1-ը։
(ե.հ.շ.) 1227. 100—81

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ
Մաթէոս վարդապետի թարգմանութեամբ
1) Շ. ՍԵՆԵՕԲՈՍԻ
ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԵՒՐՕՊԱՅԻ ՔԱՂԱՔԱԿ. ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ
1814—1908 թ.
Ա. գիրք ԱՆԳԼԻԱ՝
(Քաղաքական նշանաւոր 12 գործիչների պատկերներով. 160 մեծադիր երես, գինը՝ 50 կ., ճանապարհածախքով 60 կոպէկ։
2) Ս. ԼՕԶԻՆՍԿԻՑ
ՍԱՀՄԱՆԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎԸ ՖՐԱՆՍԻԱՅՈՒՄ 1789 թ.։
64 միջադիր երես, գինը ամեն տեղ 10 կ.
10-ից աւելի գնողներին և գրավաճառներին 25% զիջումն։
Դիմել՝ Эчміадзинскому Типографическому Комитету կամ Архимандриту Матеосу. Эчміадзинъ (Эрив. губ.)
(օ.մ.) 445. 5—5

Աւտոմօբիլների երթեւեկութիւն
ՋՈՒԼՖԱ-ԹԱՒՐԻԶ
ՏՈՄՍԱԿԻ և տեղեկութեան համար դիմել ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆՑԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ՝ Սերգիէվսկայա փողոց, № 7.
(ու. կ. ե.) 3—3

Լոյս տեսաւ
ԳԱՂՏՆԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ
ԲԺՇԿԱՐԱՆ
նկարներով։ Տղամարդի և կնոջ ծածուկ հիւանդութիւնները, վարակվելուց ազատ մնալու կանոնները և այլն։ **Բազմաթիւ խորհուրդներ եւ րեցեպտներ**։ Անհրաժեշտ գիրք բոլոր չափահասների համար, մանաւանդ գաւառներում, որտեղ չը կան մասնագէտ բժիշկներ։ Գինն է 50 կոպ.։ Ճանապարհածախսով 65 կոպ.։ Կազմեց մէդիցին. փէլդշէր Ա. ՆՍԱՅԵԱՆ։ Ծախվում է Թիֆլիսում «Կենտրոնական» և «Գուտտենբերգ» գրախանութներում և հեղինակի մօտ։ Նաև ծախվում է «Սուսանիկ և նրա բժշկութիւնը», նկարներով, խորհուրդներով և րեցեպտներով։ Գինը 20 կոպ., ճանապարհածախս 15 կ.։ Պահանջի մեծութեան պատճառով ապառիկ կամ նալօժով չէ ուղարկվում։ Առաջուց ուղարկել պօստի մարկաներ։ Հասցէն՝ Թիֆլիս, Семеновская № 9. Գումարով պահանջողները գրեն մասին թող գրեն առանձին՝
(ե.ու.կ.) 352. 50—12

ՀԻՊՆՈՏԻԶՄԻ
ԹՂԹԱԿՑԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍ
Հիպնոտիզմը սահմանված է լինել ամենաուժեղ միջնորդը բուժական կրթական և բարենորոգչական զարգացման մէջ։ Որ հիպնօզական երևոյթը գոյութիւն ունի և որ ամեն ոք ենթարկվում է այդ բնական ուժի ազդեցութեանը, այլ ևս կասկած չի վերցնում։ Հիպնոտիզմի կարևորութիւնը ընդունված է բոլոր նրանցից, որոնք ուսումնասիրած են այս գիտութիւնը։ Հիպնոտիզմի հակառակ խօսում են միայն նրանք, որոնք սխալ են ըմբռնած ներշնչման օրէնքը։
Ներշնչման սկզբունքի մէջ է գտնվում աջողութեան և առողջութեան ուղին և ուժի-մուտքը։
ՍՈՎՈՐԵՑԷՔ ՀԻՊՆՕԶԱՑՆԵԼ. ՍՈՎՈՐԵՑԷՔ ՆԵՐՇՆՉԵԼ։
Հիւանդութիւնը անբնական է. սովորեցէք դարմանել ձեզ ձեր հիւանդութիւններից ձեր սեփական հոգու զօրութիւնով։
Մտախորհուրդը ուժ է. սովորեցէք ուղղել ձեր մտախորհուրդը յօգուտ ձեր առողջութեան, երջանկութեան և աջողութեան։
Մասնագէտ հիպնոտիստ Յարութիւն Շէքէրջեանը պատրաստած է մի **բդրակցական կուրս** հայերէն լեզուով հայերի համար։ Այս կուրսը պարզ և հասկանալի լեզուով պարզում և բացատրում է հիպնոտիզմի և մոգի ուժի երևոյթը, և սիստէմի վերածված դասերով սովորեցնում է ընթերցողին այս «խորհրդաւոր» գիտութեան բոլոր գաղտնիքները։
Հիպնոտիզմ կարող է սովորել ամեն ոք։
Հիպնոտիզմի կուրսի արժէքի և այլ մանրամասնութիւնների համար պէտք է ուղարկել 10 կոպէկի նամականիշ և ստանալ նոյն հեղինակի «**Ինչպէս հիպնօսացնել**» գրքոյկը։
Դիմել հետևեալ հասցէով՝ Америка. Haroutun Shekerjian. 3758 Indiana Ave. Chicago Ill. U. S. A.
(ե.շ) 689. 100—90

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.